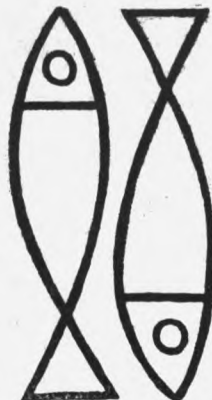

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Gebed voor allen nood der Christenheid

IV

Ps. 90

Hoewel het niet uitdrukkelijk wordt vermeld, is uit de gehele psalm wel duidelijk op te maken wanneer Mozes dit gebed gebeden heeft. 't Was nadat de HEERE gezworen had: zo zij in Mijn rust zullen ingaan, dan ben Ik de HEERE niet! En toen zag Mozes op de lange zwerftocht de ernst van dit woord. Hij zag: „Gij doet den sterveling wederkeren tot stof en zegt: Keert weder, gij mensken kinderen”, vs 3. Hij zag in de verkorte levensduur hoe Israël wegstierf onder Gods toorn. Hoe oud zijn Adam, Methusalem en Noach niet geworden. Ze hebben eeuwen geleefd. Ook Abraham, Izak en Jacob kwamen ver over de honderd jaren. Maar Israël in de woestijn bereikte „slechts” 70 à 80 jaren. „Want wij vergaan door uw toorn, door uw grimmigheid worden wij verdelgd — al onze dagen gaan voorbij door uw verbolgenheid”, vss 7, 9. Ze kwamen in de woestijn om in oordeelsnood. „Gij stelt onze ongerechtigheden vóór U”, vs 8. Er zijn tijden dat de HEERE in vergevende genade de zonden van zijn volk voorbijgaat. B.v. op de tocht van Egypte naar de Sinaï, toen zij vaak morden, maar de HEERE zonder één boos woord te spreken, hen hielp.

Ook toen ze aan het einde van hun omzwerfing gekomen waren en Bileam hen wilde vloeken en Gods toorn over hen inroepen, toen wilde Hij er niet van horen! Hij wilde de ongerechtigheid in Jacob toen niet aanschouwen noch aanzien de boosheid in Israël, Num. 23 : 21. Er zijn ook andere tijden! Als Hij alles a.h.w. voor de dag haalt en straft. Zelfs de „heimelijke zonden”, waar we ons niet zo van bewust zijn en die soms lang verborgen kunnen blijven, de zonde van een ongelovig, afkerig hart. Dan stelt Hij ze „in het licht van zijn aanschijn”, vs 8, om ze te oordelen. In de woestijn vergingen ze onder de verbondswraak. Gods grimmigheid verschrikte hen telkens weer. Daar kwam bij: „Wie kent de sterkte van uw toorn”, vs 11. Wie gelóóft, dat Gij zo toorn! Practisch leefden ze daar niet bij. Ze vreesden de HEERE niet. Daarom bad Mozes: „leer ons onze dagen tellen, zó, dat wij een wijs hart bekomen”, vs 12. Leer ons wijsheid om de situatie van deze woestijntijd zo te verstaan, dat we U leren vrezen. Want dat is het beginsel van alle wijsheid. Als ze bedachten: 3000 doden bij de Sinaï, Korach, Dathan en Abiram levend in het dodenrijk, 14000 door vurige slangen gedood, 24000 door de pest bij Baäl-Peor; als ze bedachten: „wat onze trots was, is moeite en leed, want het gaat snel voorbij en wij vliegen daarheen”, dan leerden ze Hem vrezen. De weg van het volk Israël door de woestijn was gemarkeerd door massagraven. Wij kennen dat ook! Om dan wijs te zijn! Mozes heeft de taal van die oordeelstijd verstaan. Hoor welk een wijs hart hij bekomen heeft: „Keer weder, o HEERE! Hoe lang nog? en ontferm U over uw knechten”, vs 13.

Wijs zijn betekent weten wat er in een bepaalde situatie gedaan moet worden. Daarom moeten we de situatie verstaan en zien wat er te doen valt. Wat zag Mozes? Hij zag de ernst van de toestand: de HEERE ging weg, Hij verliet zijn volk en hielp het niet meer, Hij verwaarloosde (om te zeggen) zijn volk. 't Stierf gewoonweg weg.

Toen riep hij de HEERE achterna: „Keer terug, HEERE!” Wat komt er van zo'n geslagen volk terecht! Gedenk uw verbond en

kom terug om ons weer te verzadigen van 's morgens tot 's avonds met uw goedertierenheid. Laat ons niet langer verkommenen vanwege gebrek aan eenvoudige vreze uws Naams. Laat ons weer jubelen en verblijd zijn al onze dagen, vs 14. Verheug ons weer gelijk Gij in deze dagen ons drukt. Laat de blijdschap, dat Gij ons weer nabij zijt, opwegen tegen deze moeilijke jaren, waarin we niets dan onheil en afbraak zien, vs 15.

En dan komt het in één woord: „laat uw werk aan uw knechten openbaar worden en uw heerlijkheid over hun kinderen”, vs 16.

Wat is dat ontroerend in deze voorbede: „uw knechten”. Mozes zag het verbond van de HEERE met zijn volk, hoe geschonden het ook door Israël was. Hij beriep er zich op.

„Laat uw werk openbaar worden”.

Gods werk — zeker, dat is ook oordelen, straffen, overgeven. Maar dat is niet het eigenlijke werk van een vader. Dat moet soms. Dat kost hem zelf verdriet. Deze veertig jaren waren geen jaren van de vreugde des Heren.

De wraak des verbonds is niet het eigenlijke doel, waartoe God het genadeverbond met zijn volk heeft opgericht. Niet om zijn volk te verschrikken nam Hij Israël aan. Helpen, verlossen, redden, de grootheid van zijn barmhartigheid tonen: dáartoe heeft Hij het verlost uit Egypte. Genadig zijn: dat doet Hij 't liefst.

„Laat uw werk aan uw knechten openbaar worden”. Opnieuw openbaar worden. Het werk, dat Gij begonnen zijt in Egypte „met uitgestrekte arm”, „toen Gij met majesteit uw Israël hebt uitgeleid en op uw heil doen hopen”, uw heerlijkheid aan de Rode Zee, toen Gij hun blijdschap „ten hoogsten top-punt” deed stijgen onder begeleiding van Mirjam, met de trommelende maagden.

Uw werk — om het volk te doen voortgaan, opdat het Kanaän beërven zou... wat kwam daarvan in de woestijn terecht? „HEERE, kom terug!”

Deze wijsheid leerde Mozes, toen hij die donkere dagen telde. Hij riep de HEERE aan en bad of Hij Zijn werk wilde voortzetten.

Een gelovige leeft van Gods werk en bij Gods werk. Hij moet de HEERE zien werken en anders verkommt hij. Temidden van de duisternis dier jaren riep Mozes om licht. Om het licht van Gods heerlijke genade over zijn volk. Hij hongerde naar de verzadiging der vreugde die er is bij Gods aangezicht, als Hij het over ons opheft. Torenhooch zocht hij in heimwee des geloofs naar de liefelikheden, die er in Gods rechterhand zijn, eeuwiglijk, maar die toen niet werden gezien.

„Niet weggaan, HEERE!” Terugkeren. Bij ons blijven.

Dit was geen ijdel gebed. Hij had er grond voor.

Wat hij hier aan het einde bidt, heeft hij reeds in het begin beleden: „Here, Gij zijt ons een toevlucht geweest, van geslacht tot geslacht”, vs 1.

Misschien dat dit Mozes zo scherp voor ogen stond, omdat hij dit juist in het boek Genesis had beschreven: „eer de bergen geboren waren en Gij aarde en wereld hadt voortgebracht, ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God”, vs 2.

Was de HEERE niet een toevlucht geweest voor Adam en Eva na hun diepe val?

Was het geslacht van Enos niet begonnen de Naam des HEEREN aan te roepen in de donkere dagen van Lamech?

Hoe was Hij niet een toevlucht geweest

UIT DE INHOUD:

Gebed voor allen nood der Christenheid (IV)	P. K. K.
Het „gewichtigste” (I)	C. V.
Bezinning op de kerkelijke situatie (II)	P. G.
Tussen Humanisme en Calvinisme (IX)	G. P.
Op reis in Sowjet-Rusland (3)	A. v. d. P.
Wijziging der loterijwet	J. M.
Jeugd en evangelie	J. W.
Persschouw	C. V.
Kerknieuws	

voor Noach en de zijnen, toen de stormen van de zondvloed de ark voortzweepten!

Een toevlucht voor Abraham, Izak en Jacob, die eenzame vreemdelingen in eigen beloofde land.

Voor al die geslachten was Hij de Rotsburch om in te wonen. Hun sterkte en toevlucht. Hun vluchtheuvel. En niet tevergeefs!

Boven hen stond Hij. Bij Hem hebben ze gescholen en in zijn schuilplaats hebben ze de nacht doorgebracht. Als kiekens vonden ze bescherming onder Zijn vleugels.

Daarop pleit Mozes. Op de eeuwige God van zijn volk.

En als wij dit lezen en nabidden denken wij aan nog heel wat méér dan Mozes ooit kon weten.

Dan staat ons voor ogen de liefelijkheid des Heren in onze Here Jezus Christus. Hoe is het werk Gods en Zijn heerlijke genade openbaar geworden in de komst en de arbeid van onze Heiland.

Wij mogen weet hebben van het eigenlijke werk Gods, want het is in het nieuwe verbond openbaar geworden als nooit tevoren. Dat Hij de Here Jezus niet gezonden heeft in de eerste plaats om de wereld te veroordelen. Dat kon Hij ook doen zonder de komst van Christus. Maar Hij is gezonden om de wereld te behouden door Zijn kruis en opstanding.

Maar dat neemt niet weg, dat wij er wel geducht rekening mee mogen houden, dat de HEERE wel eens een hekel aan ons kan krijgen. Namelijk als we gaan doen als Israël in de woestijn. „Want deze dingen zijn beschreven tot waarschuwing voor ons”, 1 Cor. 10 : 11.

God heeft het Gereformeerde volksdeel bijkans een halve eeuw veel roepingsmacht en invloed gegeven in ons land, in allerlei opzicht.

En wat is er nu van geworden? Wat was daarvan de oorzaak? Is die ons onbekend? Is het „elite-gevoel” er wel voldoende bij ons uitgebrand?

Hoe is het in de „synodale kerken”? De binding (n.l. om „1942” te lèren) is een binding gebleven (n.l. om over „1942” te zwijgen). De valse leer van de dubbelzinnige belofte Gods („enerzijds — anderzijds”) mag daar niet bestreden worden. Dat is erg.

Maar laat ons, vrijgemaakten, terdege opletten om te horen wat „de Geest tot de gemeenten zegt”, thans.

Dat is een ernstige zaak. Die ons allen aangaat en moet bezig houden. Waarin niet zo-maar een „machtwoord” kan gesproken worden. Daarover houdt men geen „referaat” of „debat”.

„Leer ons onze dagen tellen, zó, dat we een wijs hart bekomen”.

Voor hoevelen is de vrijheid van Mozes (om

de HEERE ernstig te vragen toch niet heen te gaan maar terug te keren) feitelijk latijn. Het zegt hen niets.

Dat Henoch met God wandelde is nog wel een liefkoosde tekst voor predikant en dichter, maar wie weet nog wat hij predikte vlak voor de komst des HEEREN ten oordeel. (Judas vss 14—16).

Dat Noach een ark bouwde weet de hele wereld, maar welk een zware strijd hij gevoerd heeft als „prediker der gerechtigheid” (2 Petr. 2 : 5) zal vele voorstanders van een „diep-religieus” Christendom onbekend zijn.

Verstaan we de **practische** levenshouding van de twee getuigen „met zakken bekleed” (Openb. 11 : 3), wat iets anders is dan dat

het op hun gezicht te lezen stond.

Misschien dat daarom de wijsheid van Mozes weinig gevonden wordt hoe hoog de nood der Christenheid ook is.

Ps. 90 is geen sombere psalm en ware oordeelsprediking maakt niet neerslachtig.

Ps 90 is wel een ernstige psalm, waaruit wij thans veel kunnen leren.

Maar somberheid is geen ernst en neerslachtigheid is niet christelijk.

„Gij zijt ons een toevlucht geweest van geslacht tot geslacht”.

Daarom is het a-b-c van alle wijsheid de vreze des HEEREN, onze TOE-VLUCHT.

Gron.

P. K. K.

Het „gewichtige”

I

Waar gaat het in het leven der gelovigen en van de kerk uiteindelijk om?

Wat is de fundamentele **norm** voor het kerkelijke en persoonlijke leven?

Hoe moet het **leven** der kerk en dat van de kerkleden zijn, zal de kerk werkelijk kerk mogen heten, en zal er van een ware kerk-reformatie sprake kunnen zijn?

Waar moeten we dus met het oog op de kerk vóór alles aan denken, om bidden, voor werken?

Dit zijn vragen van de eerste orde.

We willen ons nu daarmee bezig houden.

* * *

We wezen er enkele weken geleden op, dat het voor de kerk een kwestie van zijn of niet-zijn, van leven of dood is, dat ze leeft uit het woord, het Evangelie van Jezus Christus.

In dat Evangelie, zo hoorden we voorts, ging het vooral om twee dingen: allereerst hierom, dat God uit louter genade, op grond van het offer van Christus, ons als goddelozen rechtvaardigt — en voorts, dat de Heilige Geest ons heel ons leven wederbaart zó, dat we goede werken gaan doen, oftewel: „vruchten des Geestes” gaan voortbrengen.

In het Evangelie gaat het zo vóór alles, ja, in feite alléén om een **geven** van Gods kant. Het Evangelie is een evangelie, een blijde boodschap, van pure **genade**. In het Evangelie prédikt Christus ons en door het Evangelie schénkt Christus ons het allergrootste van wat in Gods oneindig heelal denkbaar is, namelijk, dat het weer goed wordt tussen God en ons, en dat wij als zijn kinderen mogen leven. En dat terwijl wij uit onszelf niet anders kunnen doen dan God op het hart trappen — en dat ook metterdaad doen, heel ons leven lang.

Dit alles geeft God aan zijn kinderen, aan zijn kerk. Hij geeft het in Christus, door zijn Geest en woord. En Hij geeft het uitsluitend en alleen. Het is alles ten volle zijn geschenk.

Maar dit betekent niet, dat de gelovigen, de kerk bij dat alles passief zijn. Het wordt hun niet geschonken buiten hun weten, buiten hun activiteit, om! Geen sprake van. Als God **geeft**, roept Hij daarin en daarmee op om te **ontvangen**. Als Hij de **vernieuwing** van het leven tot stand wil brengen, roept Hij tegelijkertijd op tot een strijd op leven en dood om tot die levensvernieuwing te komen. En: reformatie der kerk is eveneens ten volle een werk Gods. Maar ze komt nooit tot stand dan door een strijd op leven en dood tegen de zonden in het leven der kerk en in het eigen persoonlijke leven.

* * *

Waar gaat het nu in die strijd vóór alles om?

Waar gaat het dus in de strijd om een ware reformatie om?

Ja, zeker, nog eens: vóór alles hierom, dat weer waarachtig geloofd wordt, dat God ons als goddelozen elke dag om Christus' wil rechtvaardigt.

Maar waar gaat het **daarbij** om: in die wedergeboorte, in die vernieuwing van het leven, in de strijd om weer als Gods kinderen, als Gods kerk te leven?

Wanneer men met deze vraag tot de Schrift komt, ontvangt men wel een zeer duidelijk antwoord.

En het is een van de duisterste en fataalste dingen in de kerkgeschiedenis, dat men de

bijbelse boodschap op dat punt zo slecht heeft verstaan.

We willen uit de zeer vele getuigenissen der Schrift ten aanzien van deze vraag er een paar noemen. Eén uit het oude en één uit het nieuwe testament.

* * *

Ik wijs eerst op een bekend, diep woord van de profeet Micha.

Deze profeet predikte onder andere, dat de HERE een rechtsgeding, een proces ging beginnen met zijn volk.

Eenmaal was er tussen God en zijn volk Israël een sterke, innige gemeenschap, een gemeenschap van pure liefde. God had namelijk met zijn volk een verbond gesloten, waarin Hij Zich aan zijn volk in liefde gaf zó innig, zo rijk, als dat volk het maar dragen kon. En omgekeerd mocht dat volk krachtens dat verbond helemaal van en voor zijn God zijn. Het mocht leven in de zonneglans van zijn genade. Het mocht zich veilig weten onder zijn almachtige bescherming. Het mocht zich met alles wat het was en deed wijden aan zijn God, om zo zàlig te zijn.

Maar nu is het mis tussen God en zijn volk. Het verbond is kapot, de gemeenschap stuk. Israël is zijn God zàt.

En zie, in deze situatie opent God tegen Israël een rechtsgeding. Hij doet het een proces aan. Daarbij zal het gaan over de vraag wie er de oorzaak van is, dat het zo hopeloos mis ging tussen God en zijn volk. Er zal een onderzoek naar worden ingesteld wie ontrouw is geweest, wie het verbond heeft verbroken, God of zijn volk.

In dit rechtsgeding noemt God dan op wat Hij voor Israël is geweest, wat Hij het heeft gedaan. Is het niet zo, dat Israël **alles** wat het is en heeft, **alles** wat het werd in de loop der historie, uitsluitend en ten volle aan God te danken heeft? Is Israëls geschiedenis niet één doorlopende en schitterende openbaring geweest van Gods wonderlijke en tere zorg voor zijn volk?

Door wat God zo door zijn profeet zegt gaat het volk blijkbaar iets beseffen van zijn schandelijk gedrag, zijn ongehoorde onaanvaardbaarheid jegens de HERE. Het vraagt tenminste wat het moet doen om het met God weer in orde te maken! Het wil daarvoor alles, alles geven. Zelfs de eigen kinderen wil het daarvoor als een zoenoffer de HERE aanbieden.

Zoiets wijst God evenwel radicaal af.

En Hij zegt dan alleen dit woord: Hij heeft u bekend gemaakt, o mens, wat goed is en wat de HERE van u vraagt: niet anders dan recht doen en getrouwheid lief te hebben, en ootmoedig te wandelen met uw God (6 : 8).

* * *

Dit woord is terecht een van de machtigste en schoonste van het gehele Oude Testament genoemd.

De juistheid van deze typering beseft men onmiddellijk als men zich goed realiseert wat het zegt.

God heeft de „mens” — die kleine nietige mens, die bij God vergeleken inderdaad onuitsprekelijk klein en nietig is — bekend gemaakt wat „goed” is.

Nee, dat wil zeker niet zo iets zeggen als: Hij heeft hem gezegd wat aangenaam, nuttig, voordelig, plezierig, is! Nee, het gaat in dat goede om wat voor die mens waarachtig en ten volle en voor eeuwig **goed, heilzaam** is. Wat hem de zaligheid brengt.

Dàt heeft God in ondoorgroendelijke liefde aan dat mensje bekend gemaakt. Dat wil zeggen: Hij heeft het hem mee-gedeeld, geschonken.

En wat is dat goede nu?

Wel vooreerst: **recht doen**.

O neen, men denke bij deze woorden vooral niet aan het „recht”, zoals dat onder de mensen in allerlei wetten en verordeningen is vastgelegd. Het gaat daarbij beslist niet om iets dat „juridisch” kan worden genoemd. Als dat waar was, zouden we het met een beetje inspanning met dat woord wel klaar kunnen spelen. Daarvoor hoefde je immers alleen maar een fatsoenlijk en braaf mens te zijn. U weet wel zo'n mens, die „ieder het zijne geeft”.

Nee, in deze goddelijke oproep om recht te doen gaat het om iets dat veel verder reikt en vooral veel dieper boort. Het gaat daarin om iets dat door en door religieus is. Want het gaat daarin om het recht van **God**. Om het recht des HEREN op zijn volk. Om het recht van zijn liefde op zijn volk. Het gaat er dus om, dat dat volk zal weten, ja, er door „bezeten” zal zijn, dat het van God is, en dat het nu ook met heel het hart vóór God en dus naar zijn wil zal leven.

Dit recht doen impliceert nu voorts ook en vooral een bepaalde levenshouding, een bepaald levensgedrag, jegens de naaste en dan vooral jegens de broeder.

Het is het erkennen — metterdaad — van de broeder als kind van God en dus als broeder in Christus. Het hem gunnen en geven van de vrijheid, de plaats, die God hem onder de mensen, in de kerk, geeft. Het zich ten volle voor hem verantwoordelijk weten hierin, dat de broeder in de gemeenschap der kerk ten volle tot zijn recht kan komen. Dit recht-doen betekent vóór alles: het dienen van de broeder. Ieder kind van God ontving het recht om door de medebroeder gediend te worden. Ieder kind van God ontving eveneens de plicht om de medebroeder te dienen. Dat recht-doen is daarom negatief: niet met de ellebogen werken; niet uit eerzucht of andere motieven een broeder in de hoek drukken; niet stiekum diens positie, invloed, werk ondermijnen; niet met handigheid of slimheid een broeder overtroeven; niet toegeven aan heerszucht, bemoeizucht, geldingsdrift, leidersdrang enz., enz.

* * *

Dit alles valt onder het recht doen, dat God van zijn volk vraagt.

Maar tot het goede, dat Hij aan zijn volk bekend maakte, behoort nog meer.

En wel: **getrouwheid liefhebben**.

Wat God in deze woorden vraagt omvat ook weer zeer veel.

Dat woord getrouwheid wijst namelijk op een bepaald levensgedrag, dat onlosmakelijk aan een bepaalde levensverhouding verbonden is, daaraan inhaerent is.

Er zijn veel levensverhoudingen onder de mensen. Er is om maar iets te noemen de verhouding van man tot vrouw, van ouders tot kinderen, van koning tot onderdaan, van leraar tot leerling. Elk van deze verhoudingen brengt nu voor de daarin optredende partijen bepaalde eigensortige verplichtingen mee. Deze verplichtingen moeten door beide partijen vervuld worden, zal de betreffende verhouding goed, zuiver zijn. Welnu, wanneer de tot een bepaalde levensverhouding behorende verplichtingen van harte en dus met liefde worden nagekomen, dan is er die „getrouwheid”.

Boven alles straalt nu Gods „getrouwheid”.

Hij ging een verhouding aan met zijn volk. Een verhouding, die Hij zelf als verbond typeerde. Daarin verplichtte Hij zich om alles voor dat volk te zijn. Het te dragen, te verzorgen, te beschermen, te leiden. Het het volle „leven”, de volle „zaligheid” te schenken. En in dat alles is God nooit tekort geschoten.

Wat God nu van zijn volk vraagt, is dat het ook zijnerzijds „getrouwheid” zal betonen. Dat wil zeggen: dat het ook zijnerzijds de uit het verbond voortvloeiende verplichtingen zal nakomen, de daarin door God gestelde levensregel zal houden. En dat met het ganse hart. Deze „getrouwheid” is het leven in de vreze des HEREN. Het is de ware vroomheid. Het is het gegrepen en overweldigd worden door Gods genade en in bewonderende dankbaarheid daarvoor leven voor Gods aanzicht.

Deze getrouwheid kan men in nieuwtestamentische taal noemen: het vertonen van de gestalte van Christus; het geleid worden door de Geest van Christus; het brengen van de levende, heilige, Gode welbehagelijke offerande van het ganse leven; het vóór alles zoeken van Gods koninkrijk en Gods gerechtigheid; het verspreiden van de lieflijke geur van Christus; het zijn van leesbare brieven van onze Heiland; het doden van de leden die op de aarde zijn; het strijden tegen Satan, de wereld en ons eigen vlees.

Dit is iets van het „liefhebben van getrouwheid”.

* * *

En ten slotte vraagt God nog het ootmoedig wandelen met God.

Met dat woord daalt de profeet af naar de diepten van het hart, naar de kern van de religie.

Wat God eerst vroeg: het recht doen en het liefhebben van getrouwheid heeft vooral betrekking op het gedrag van de mensen, op hun daden. Wat God ten slotte vraagt — dat betreft de achtergrond, de ondergrond daarvan, de innerlijke houding, waarin de mens de wil Gods volbrengt, alleen maar volbrengen kan.

Want wandelen met God — dat is het in alles op God zien, alles op Hem betrekken, alles in zijn gemeenschap doorleven. Het is in die gemeenschap met God staan, welke vooral beleefd wordt in het gebed, in de verborgen omgang met Hem. Het is het openleggen van het ganse leven voor zijn aanzicht. Hem daarover laten oordelen en zich

onder zijn oordeel buigen. Het is troost zoeken bij Hem, en licht, en kracht.

En dit wandelen met God moet zijn een ootmoedig wandelen. Een wandelen in het heel het leven doordringend besef van eigen kleinheid, zondigheid, nietigheid, onwaardigheid, verdoemelijkheid tegenover die God, bij Wie men alles steeds weer verzondigt.

Zonder dit ootmoedig wandelen is er geen gemeenschap, geen omgang met God mogelijk. Die zijn er dan ook niet. Want God woont alléén bij gebrokenen van hart en verslagenen van geest. Waar dit ootmoedige wandelen niet is, kent men God niet. Ook al is men nog zo godsdienstig en vroom en orthodox. Voor de niet-ootmoedigen is God een verterend vuur!

Zonder dit ootmoedig wandelen met God kent men ook de naaste niet. Wij kunnen onze medemensen en medebroeders alléén kennen in de diepten van de gemeenschappelijke zonde, schuld, verdoemelijkheid, kleinheid. En in de lichtkring van Gods genade.

In dit ootmoedig wandelen met God raken we de kern der religie. En er is niets, dat zó met waarachtige religie vloekt als het tegengestelde van deze ootmoed, namelijk de hoogmoed in welke vorm die ook optreedt. Er is ook niets zo potsierlijk als de hoogmoed in het leven voor God.

* * *

Dit is het woord uit het Oude Testament. Over dat uit het Nieuwe Testament D.V. volgende week.

C. V.

Bezinning op de kerkelijke situatie

II

In ons vorige artikel hebben wij trachten duidelijk te maken, waarom wij de kerkelijke situatie, wat betreft de verhouding tussen vrijgemaakte en niet-vrijgemaakte kerken door de laatste leer-uitspraak van de Generale Synode der niet-vrijgemaakte kerken te Utrecht niet verbeterd, maar wel verder vertroebeld achten. Al waarden wij de ondernomen poging tot toenadering, met de beste wil kunnen wij hetgeen uit de bus gekomen is niet zien als een effectieve bijdrage tot deze toenadering. Men stelt de Vervangingsformule terzijde, doch niet, dan na bepaald afweergeschut, waarmee ook in het verleden op ons is gevraagd, opnieuw met open vuurmond in stelling te hebben gebracht, ook al is dit vuur, voor zover het ons betreft, niet goed gericht. Wij mogen toch niet aannemen, dat het werd afgegeven alleen maar om wat luidruchtige spreuwen uit de bomen te schieten. Derhalve blijft er voor ons geen andere mogelijkheid over dan te concluderen, er wordt „storingsvuur” afgegeven.

Zonder beeldspraak betekent dit: Indien men in een bepaald opzicht leerstellige bezwaren tegen ons heeft, laat men die dan onomwonden noemen. Daarmee bewijst men elkaar een christelijke dienst, doch indien dit niet de bedoeling is, laat men ons dan dit getheologiseer besparen. Het hangt ons danig de keel uit. Wat ons samen moet bezig houden, is hetgeen wij gemeenschappelijk op grond van Gods Woord kerkelijk belijden, de theologen en de eenvoudige kerkleden.

Zal de toelichting bij deze leeruitspraak zin hebben, dan richt zij zich — ik kan het niet anders zien — tegen vermeend reële bezwaren. Als zodanig wekt zij een bepaalde suggestie. Het komt mij voor, dat, indien wij over en weer toenadering zoeken, wij dit juist moeten vermijden. Wij dienen toch te bedenken, dat wij in het beleven van het negende gebod ons niet alleen moeten wachten voor het geven van een vals getuigenis, maar ook voor het wekken en levendig houden van de suggestie, dat toch ergens iets niet in de haak is op het punt van het kerkelijk belijden. Wanneer men de Vervangingsformule niet eenvoudig kan afschaffen, zonder nieuwe — in wezen oude — opmerkingen en stellingen, laat men deze formule dan maar handhaven. Dan zou blijken, dat er in wezen niets veranderd is, ondanks de schijn van het tegendeel in een overigens dan vrij doorzichtige situatie. Doch dan zou

ook aangetoond zijn, dat het spreken over hereniging in dit stadium prematuur is.

Met deze ontboezeming van een kerkklid hoop ik duidelijk gemaakt te hebben, waarom ik met geen mogelijkheid in beweging kan komen door die nieuwe synode-uitspraak, hoe gaarne ik ook mee de weg van de hereniging wil bewandelen.

Men zal nu ook begrijpen, waarom ik huisverig ben zelfs voor informele, opzettelijke, uitgebreide contactnemingen in deze situatie. Uiteraard heeft dit niet betrekking op formele contactnemingen van kerkelijke vergaderingen. Zoals ik reeds in mijn eerste artikel deed blijken, ben ik van mening, dat wij ons aan deze niet mogen onttrekken. Het komt me voor, dat het nog precies als in het verleden geboden is, de grootst mogelijke voorzichtigheid ten aanzien van die contactnemingen in acht te nemen. Toen destijds de door de Generale Synode van Groningen van onze Vrijgemaakte kerken benoemde deputaten voor samenspreking, afgewezen hebben, zich maar meteen in een mondeling contact te begeven, stonden hun — naar ik, die zelf deel mocht uitmaken van dit deputaatschap, me duidelijk herinner — daarbij juist de eenvoudige kerkleden voor de geest. Zij hadden zich allen hoofd voor hoofd vrijgemaakt en hadden dus recht erop, precies te weten, wat mede uit hun naam zou worden gezegd en besproken. Daarom wilden wij vooral bij de inleiding van het toen gezochte contact de weg van de schriftelijke gedachtenwisseling volgen, die terstond gepubliceerd diende te worden. Dat die contactneming toen door ons zeer hartelijk werd begeerd en gezocht, bleek duidelijk uit de voorslag van wijlen professor K. Schilder om de vacantielijd er voor op te offeren, (als zakenman zag ik er toen echt wel tegen op), om dagelijks met elkaar op deze wijze van stap tot stap te gaan, in de hoop de bergen puin van vooroordeel, misverstand en van verkeerde beoordeling weg te ruimen. Men weet het: dat voorstel kon toen geen genade vinden in de ogen van de afgevaardigden der niet vrijgemaakte kerken. En dat betreurt ik nog.

Doch er dient meer te worden gezegd dan alleen, dat die opheffing der Vervangingsformule ons in feite niet nader tot elkaar brengt. We zullen over en weer ons ervan bewust dienen te zijn, dat, ook al zou dat leerstellige geschil t.o.v. hetgeen wij belijden over het verbond der genade uit de weg zijn geruimd,

er een diepe kloof zou blijven gapen. Indien wij over en weer — en ik heb er geen moeite mee, dat te aanvaarden — willen wegrukken wat verhindert tot elkaar te komen, dan zullen wij hetgeen ons kerkrechtelijk verdeeld houdt, niet mogen vergeten of ook maar tijdelijk mogen verwaarlozen of op de achtergrond schuiven. Ik geloof, dat men van de zijde der niet-vrijgemaakten daarbij te veel het oog gericht houdt op het feit, dat hier persoonlijke pijnlijke ervaringen liggen, wonden, die niet meer zo open bloeden, en die men door onvoorzichtigheid niet gaarne opnieuw wil openrijten. Men kan in zekere zin hiervoor waardering hebben. Toch lijkt me dit niet juist. Allereerst zou ik dan in herinnering willen brengen een woord van wijlen professor Dr K. Schilder, die — hoe wel zelf één der ergst getroffen — bij meer dan één gelegenheid opmerkte, dat, indien wij met elkaar in gesprek zouden komen, wij het niet zouden behoeven te hebben over de geschorsten, maar over de schorsingen, die opvattingen, die daarachter werkzaam waren. Dat brengt de zaak meteen al op een zakelijk niveau en wijst ons erop, dat het in eerste aanleg niet gaat om de eer van mensen, maar om de eer van God, hoe in Zijn kerk de orde gehandhaafd zal worden. Daar moeten we geen doekjes om winden, integendeel, de doekjes moeten worden afgewonden, opdat we precies kunnen zien, wat in dezen de wond is. Dat afwinden kan dan wel eens pijn doen, maar ik meen te weten, en heb ook wel zelf ervaren, dat goede doktoren die doekjes maar het liefst met één ruk eraf trekken. En terecht, want zachte heelmeesters maken stinkende wonden. Ook hier.

Ik heb voor me liggen de brief door het moderamen namens de Generale Synode van Utrecht op 25 februari 1944 aan de Raden van de Gereformeerde Kerken in Nederland gezonden. Daarin schreef deze Synode, dat zij „zich met grooten ernst wil keeren tegen de kerk-ontbindende actie, die thans helaas in ons midden is ingedrongen en steeds verder dreigt voort te gaan”. Even verder lees ik: „Dit optreden moet zoo scherp mogelijk worden afgekeurd; het is in wezen „mouterij in kerken”, en er zou, „indien deze weg ook in de toekomst vrijelijk bewandeld wordt, geen kerkelijk samenleven meer mogelijk zijn”. (de vetdruk is door ons aangebracht, G.)

Nu willen we geen grote woorden gebruiken, woorden, die groter zijn dan nodig is. De bovenstaande woorden zijn trouwens groot genoeg. We willen echter ook niet meedoen aan enige poging, die deze woorden zou willen wegmoffelen of retoucheren. In het nummer van het Gereformeerd Weekblad van 25 september j.l. noemt prof. dr Herman Ridderbos de vrijmaking nog „een vreselijke ziekte” en hij voegt om alle misverstand weg te nemen, eraan toe: „en anders kan ik de zgn. vrijmaking nog steeds niet zien”. Wij waarden deze eerlijke uitspraak ten volle, ook al blijkt daaruit meteen, dat wij op kerkrechtelijk gebied nog vierkant tegenover elkaar staan. Want wij staan nog steeds op het standpunt, dat de Vrijmaking de sanering, de gezondmaking der kerk was en is tot vandaag toe. Wat wij Vrijmaking noemen, kwalificeren zij als mouterij en kerkscheuring. Op dat punt is er niets veranderd.

In dit verband willen wij aandacht vragen voor de door ons ingediende Acte van Vrijmaking en Wederkeer. Ik weet wel, niet in alle kerken werd deze acte ingediend. Daar waar de gehele kerk onder leiding van de kerkeraad zich vrijmaakte, bestond aan een dergelijke indiening geen behoefte. Doch zeer velen hebben dit met ons wel gedaan. Aan het tot stand komen van deze Acte van Vrijmaking of Wederkeer hebben wij zeer duidelijke, persoonlijke herinneringen. Wij herinneren ons nog, hoe in enige vergaderingen ten huize van wijlen broeder Kouwenhoven te Voorburg dit stuk ontstond in de kring van hen, die daar bijeen waren in de geloofsovertuiging, dat na de Generale Synode van Sneek/Utrecht vrijmaking der kerk hun roeping was. Het was wijlen prof. dr K. Schilder, die toen het concept voor deze Acte van Vrijmaking of Wederkeer opstelde. De definitieve tekst werd in een volgende vergadering, na wijziging en aanvulling, met instemming van alle aanwezigen, vastgesteld.

Nu ik met deze korte historische verwijzing naar dit stuk teruggrijp, doe ik dit, om de aandacht erop te vestigen, dat juist in dit stuk de op Gods Woord gegronde geestelijke politie, orde en discipline of tucht der kerk

zulk een belangrijke plaats inneemt, ja, zelfs in de considerans bij de aanvang van het stuk vooropgaat en genoemd wordt bij de geconstateerde vermindering en verloochening ervan vóór de vervolgens geconstateerde verbetering van de leer, waarop gefundeerd is de bediening der Heilige Sacramenten.

In de dan volgende verklaringen handelt de eerste onder A. en B. juist over de kerkregering, wanneer het b.v. heet: „Wij verklaren, dat de door de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland van 1943-1944 een en andermaal vastgestelde, uitdrukkelijk gehandhaafde, en in toepassing gebrachte leer en usantie aangaande de geestelijke politie, waarnaar de ware kerk overeenkomstig artikel 30 onzer belijdenis te regeeren is, en alzoo aangaande heel de ordinantie, die de regeerders der kerk naar artikel 32 dezer belijdenis onder zich mogen instellen en bevestigen tot onderhouding van het lichaam der kerk naar ons stellig oordeel in strijd komen en doen komen met de onder ons gestelde en met gemeen accoord aangenomen artikelen, de wettelijke ordening der kerk aangaande. Wij verklaren tevens vastelijk te gelooven, dat onderwerping aan deze leer en usantie in strijd is en in strijd brengt met hetgeen ons het Woord Gods ten aanzien van de goede orde in de gemeente van Christus duidelijk leert, en dat daarom zulke onderwerping het profijt der kerken tegenstaat, in stee van daartoe ooit vereischt te kunnen worden; dat zij naar de wijze eener hiërarchische kerkregering te kort doet en dwingt te kort te doen aan de rechten, die Christus heeft willen verleen aan elke wettige vergadering der geloovigen, gelijk dezen in de afzonderlijke plaatsen worden geregeerd door den raad der kerk, vertoonende de geheele gemeente, terwijl het immers juist deze Goddelijke rechten zijn, waarvoor de vrijgemaakte kerken in deze landen een en ander maal den strijd hebben opgenomen in den Naam des Heeren, daartoe als door Hemzelf geroepen en uit overweging waarvan wij zelf tot kort vóór dezen ons gerechtigd en verplicht rekenden, gemeenschap te onderhouden met deze eertijds vrijgemaakte Gereformeerde Kerken in Nederland”.

Daarom verklaarde men zich „van den band aan de hierboven genoemde synode in haar evenbedoelde leer en usantie te willen vrijmaken en alzoo te willen wederkeren tot een onder dit hiërarchisch juk niet langer geknechte kerkelijke samenleving, in onverzwakte trouw aan de aangenomen kerkelijke ordening; bereid zijnde, zo haast als men dit hebben kan, gemeenschap te willen oefenen met allen, die in de eenigheid der leer, welke naar het Woord Gods is, met ons willen leven of gaan leven in een aangenomen of wederom aan te nemen kerkenordering op dat Woord gegrond”.

Na dit eerste deel komt dan de verklaring ten aanzien van de leeruitspraken over het verbond in het tweede deel aan de orde.

Volgens het bovengenoemde oordeel van de Generale Synode van 1944 is er bij de door ons voorgestane kerkelijke orde geen kerkelijk samenleven meer mogelijk. Dat weten we dus en daar mogen we niet over heen lopen of over heen leven. Het zou ook funest zijn om er over en weer het zwijgen toe te doen.

Wij hebben even nadrukkelijk verklaard, dat de door deze en navolgende Synoden gehandhaafde en in toepassing gebrachte leer en usantie aangaande de geestelijke politie, waarnaar de kerk overeenkomstig onze belijdenis geregeerd moet worden, in strijd is met de aangenomen K.O. en ons in strijd brengt met hetgeen ons het Woord Gods ten aanzien van de goede orde in de gemeente van Christus duidelijk leert.

Daar men nu in de niet-vrijgemaakte kerken die verkeerde leer en usantie vervolgens nog heeft vastgelegd in een in werking getreden nieuwe kerkenordering, is de toestand thans zó, dat wij zelfs niet naar de letter aan dezelfde K.O. meer vasthouden.

Het is een bitter ding geweest, éénmaal in zijn leven en dat in zulk een tijd als de onheilsdagen van 1943/44, te moeten strijden voor de vrijmaking van de christenmens en van de plaatselijke kerk binnen het kerkverband. Wij zullen allen ernstig erop hebben toe te zien, dat deze zaak niet op de achtergrond raakt. Niet alsof de schorsing en afzetting van enige zeer geliefde en gewaardeerde kerkelijke hoogleraren en van een groter aantal dito predikanten en andere kerkelijke ambts-

dragers om huns persoons wille aan de orde zouden moeten komen of blijven komen. Neen, het gaat hier om de vraag van de goede orde, die naar het Woord van God in de kerk zal dienen te worden gehandhaafd.

Welnu, op dit punt is er nog niets gewijzigd, zelfs niet ter breedte van een gekloofde haar, aan het oorspronkelijk standpunt van de niet vrijgemaakte kerken. Het tegendeel is eer waar. Daarom achten wij ons dan ook gerechtigd, om, zij het ook met de hartelijke wens, dat wij in dezen elkaar nader zullen komen, de vinger te leggen ook bij deze dingen die ons gescheiden houden. Struisvogelpolitiek in de kerk bewerkt alleen maar haar bederf. Daarvoor moet zij ons allen te lief zijn. Terwijl wij dit schrijven, zijn wij ons zeer wel bewust ervan, dat in de achter ons liggende jaren wij ook in de vrijgemaakte kerken bij meer dan één gelegenheid en in meer dan één zaak, te worstelen hebben gehad — tot beschamens toe — met de handhaving van de goede orde in de kerk des Heren. Ook hier moeten wij met schaamte belijden, wat ook in de Acte van Vrijmaking of Wederkeer door ons werd verklaard, dat wij erkennen „eigen schuld en zonde en deswege vergeving inroepende van onzen Hemelschen Vader, tevens overtuigd, dat van deze vergeving wij ook in onze kerkelijke samenleving slechts in den weg der eenvoudige gehoorzaamheid verzekerd worden en het getuigenis des Geestes in ons hart tezamen gevoelen kunnen”. Op die weg zijn wij helaas maar al te vaak ook zelf gestruikeld als vrijgemaakte gereformeerden. Het is dan ook geen zelfhandhaving, maar het verlangen om de wacht te betrekken bij de goede orde in de kerk van Christus, dat ons hier pal moet doen staan. Het komt mij voor, dat wij de toenadering, die wij begeren en zoeken moeten zonder aflaten, niet bevorderen, indien wij als de kat om de hete brei blijven heendraaien en de zaak niet behoorlijk uit de doeken doen. We moeten weten, wat we aan elkaar hebben. Eerst zo zoeken wij elkaars recht, strijdende om de eenheid, niet met gesloten, maar met open vizier. Het gaat om de heiligheid van Gods huis.

Wij hopen in een volgend artikel bij de geboden kritiek ook nog een poging te wagen tot het leveren van een constructieve bijdrage ten aanzien van de vraag, welke weg dient te worden bewandeld om nader tot elkaar te komen.

(Wordt vervolgd)

P. Groen.

„In verband met een reis naar de Nederlandse Antillen en Amerika bleef dit artikel, dat reeds gereed was, wachten. Het kwam mij gewenst voor, dit in directe aansluiting op volgende artikelen te plaatsen”.

Tussen Humanisme en Calvinisme

„Om een brief goed te lezen moet men de afzender begrijpen. Hiertoe is het niet nodig, hem persoonlijk te kennen, maar het is wél nodig, zijn taal en intenties te verstaan.”

Anton van Duinkerken

„Post en Rogier”
Archief G.K.K.N. Jaargang I.
Afl. III, pag. 259. (1959)

IX: Ds. BUSKES EN ONS LEVENSKLEED

Tegen het einde gekomen van onze artikelen over de mémoires van Ds. Buskes, erkennen wij over de inhoud van de mémoires zelf maar weinig te hebben geschreven. Afgezien van een reden die wij reeds noemden, mag hier ook gelden het feit dat het niet mogelijk is van dit boek een uittreksel te geven: het is niet één verhaal, maar een bundeling van vele verhalen, waarin (gelijk bij mémoires het geval pleegt te zijn) de belevende persoon de verbindende schakel vormt. In die verhalen vinden wij pikante anecdotes, historische gegevens, rechtzettingen en onrechtvaardigheden, knappe flitsen en nuttige opmerkingen, oude grieven en recente gebeurtenissen.

Het boek geeft veel, beslist meer dan men zou verwachten. Een enkele keer stelt het teleur: wij missen (en dat gemis wordt vooral bij zijn heengaan zo duidelijk) een schets over Dr. Geelkerken, over wie Prof. Dr. E. L. Smelik als prediker terecht op de uitvaartdienst in de Parkkerk op Maandag 8 Februari opmerkte: „Iets van de adelaar was hem eigen”. Ik hoop dat Ds. Buskes in een eventuele tweede druk ook over Dr. Geelkerken zal schrijven, want weinigen moeten hem zó goed persoonlijk hebben gekend als Ds. Buskes, die tot tweemaal toe zijn plaatselijke collega was te Amsterdam-Zuid.

Het boek handelt over persoonlijkheden, en zelfs in sterke mate. Daartegen zullen sommigen in onze kring wat bezwaar maken.

Het is echter een feit dat ons aller levensgeschiedenis een kleed is, waaraan niet alleen wij zelf weven, maar ook andere mensen die gedurende langere of kortere tijd met ons omgaan. Niemand weeft alléén zijn levenskleed, al tracht de individualist die in ons allen leeft, dat ons stéeds weer wijs te maken. Altijd weer willen wij ons leven regeren als een absoluut koning, maar al hebben wij voor

God de verantwoordelijkheid voor onze levensgeschiedenis, wij maken deze nimmer alleen. Vrijwel niemand ook leeft ons gehele leven met ons mee: er is een eindeloos gaan en komen van mede-wevers; sommigen blijven lang, anderen gaan spoedig weer heen; deels geschiedt dat door onze wil, deels ook buiten onze wil. Dat is een groot mysterie in ons aller leven, waarvan het geheim uitsluitend in Gods Vaderhand ligt! Het is onze enige troost, als wij de vergankelijkheid ook hierin ervaren, dat er een Vader is die niet alleen het patroon van ons leven kent, maar het volmaakt beheerst.

De wegcijfering nu van deze persoonlijke invloeden in ieders leven, zou een té eenzijdig doortrekken zijn van de zeer juiste gedachte van Groen van Prinsterer, dat de gehele geschiedenis een strijd van ideeën is.

Die laatste gedachte is één der waardevolste invallen van Groen van Prinsterer geweest, door hem als Leitmotiv van alle geschiedstudie aangegeven. Maar we hebben niet te vergeten dat in deze wereld de persoonlijkheid *de drager* der ideeën is, en dat wij zonder enige kennis van de persoonlijkheid niet weten hoe deze met de ideeën werkt. Zo kunnen wij ons bijvoorbeeld in boeken, tijdschriftartikelen en kranten verdiepen, om de leidende gedachten te leren kennen van bepaalde tegenstanders, óók waar hun ideeën terecht bestreden worden, maar het zal weinig baten als het uitsluiten bij deze ideeënstudie blijft: eerst *de omgang* met tegenstanders doet ons kennen hoe de tegenstander zélf die ideeën *hanteert!*

Er zijn in al deze zaken zelfs geen twee, maar *drie* feiten die nauwkeurig waargenomen moeten worden: 1. de idee, 2. de mens. 3. de omgang van de mens met de idee.

Wij hebben als bezwaar tegen de personalist te stellen dat hij de persoon wil kennen zónder zich ernstig rekenschap te geven van de idee.

Wij hebben als bezwaar tegen de dogmatist (in iedere faculteit) te stellen dat hij de idee bestudeert zonder de persoon te onderkennen, die die idee schept, draagt en uitdraagt.

Wat ons kan vrijwaren van fouten in de werkelijkheid is dat wij ook de relatie tussen beiden als een *derde* element toevoegen aan ons onderzoek. Het *gebruik*

dat de persoon maakt van de idee die hij voorstaat of bestrijdt, hoe ook de personen elkaar *inzake* de idee bejegenen, is een aangelegenheid waarover *de geschiedenis* ons enige ervaringen kan mededelen. Dat de Heilige Schrift ons normen biedt, maar de geschiedenis ons ervaringen geeft, die wij niét mogen voorbijgaan, zonder er onze lessen uit te trekken, is één der voornaamste lessen geweest waarmee Groen van Prinsterer ons gereformeerde volk heeft opgevoed.

Geschiedenis zonder feiten is onjuist, maar een geschiedenis zonder personen is eveneens onjuist: de kerkgeschiedenis en de dogmengeschiedenis zijn encaptisch met elkaar vervlochten. Men kán de leer van Augustinus, Thomas, Luther, Calvijn, Ignatius en Newman niet kennen, zonder hun persoon grondig te hebben bestudeerd!

Vele humanisten hebben het onderzoek naar ideeën gevreesd, óm maar verlost te zijn van de vraag naar *de zin* der geschiedenis. Er zijn ook Christenen die te weinig acht hebben geslagen op de vraag *wié* de mensen waren, wat hun kracht en wat hun zwakheid was, als ze voor of tegen ideeën stredden!

De geschiedschrijving van Ds. Buskes is een onsystematische; dat is als mémoireschrijver zijn recht. Dat hij daarbij steeds weer het gebeuren in eigen leven aan de hand van „personen” tekent is niet alleen rechtmatig, hij heeft het soms op waardevolle wijze gedaan. Soms borduurt hij in dit boek een eens begonnen patroon maar matig af, soms ook levert hij miniatuur-tjes, waar menig historicus van professie tevreden mee zou kunnen zijn.

En wat het voornaamste is: hij heeft ons in dit boek duidelijk gemaakt welk een enorme invloed, ten goede en ten kwade, de medemens op ons leven kan hebben. Al deze mensen die hij hier beschreven heeft, hebben Ds. Buskes méé gevormd, hebben méé zijn levenskleed geweven. Met sommigen (waarvan hij het aanvankelijk niet verwachtte) heeft Ds. Buskes al wevende hechte vriendschap gesloten, met anderen is Ds. Buskes (eveneens zonder dat hij het verwachtte) in scherp conflict geraakt. en dat terwijl hij niet uit eigen keuze écht afscheid van ze kon nemen. Hij ging dan wel eens met de rug naar ze toe zitten, en ook nu nog slingert hij sommige medewerkers opmerkingen naar het hoofd, terwijl hij met de rug naar ze toezit: *dat zijn dan helaas eerder de Calvinisten dan de Humanisten!* Dat laatste is een pijnlijk punt, wellicht zowel voor Ds. Buskes als voor sommige Calvinisten.

Waarderen doen wij in dit boek dat Ds. Buskes zich van die invloeden *bewust* is gebleven.

Er zijn soms mensen die in bepaalde stadia van hun leven veel aan anderen te danken hebben, maar ze spreken later nooit meer over ze. Ik kan dat niet in alle gevallen edel vinden! Er zijn ook mensen die in hun jeugd enorm veel gehad hebben aan leermeesters (op de Lagere School, op de Zondagschool, op de Middelbare School of aan de Universiteit) terwijl ze later, als ze die leermeesters wel eens een enkele keer in zeker opzicht boven het hoofd groeien, die leermeesters niet alleen gaan bestrijden, maar ook op ze afgeven, zonder te verdisconteren wat zulk een leermeester heeft medegeholpen om de overgang te doen plaats vinden van het ene naar het andere levenstijdperk.

Plato heeft een uitnemende naam voor dezulken uitgevonden: hij noemde ze *Vadermoordenaars!* Plato zou Plato niet geweest zijn, als hij ons afdoende gezegd had of *Vadermoord* nu toegestaan was JA of NEEN. Plato wist wel dat hier geen vaste regels te geven zijn. Maar de term is welhaast volmaakt gevonden, en houdt

voor alle generaties der mensheid een enorme waarschuwing in!

De tragedie is dat wij allen uit reactie wel eens neiging hebben tot Vadermoord, óók wel eens door eenvoudig te *vergeten* wie ons zover gebracht hebben, als we nu zijn. Ook vergeten wij wel eens te snel leermeesters die iets voor ons betekend hebben buiten de kring waarin wij nú leven!

Ik zou niet graag willen beweren dat Ds. Buskes' boek in alles aan de waarschuwing van Plato's *Vadermoord* beantwoordt. Misschien is het echter toch een grote verdienste van dit boek dat hij de zelfstandige lezer als vanzelf voor dit **probleem** plaatst. Dat hij het wellicht niet bewust heeft gedaan, betekent slechts dat de compositie van het boek in zijn soort van formaat is.

Dat het levenskleed van Ds. Buskes niet uit één geheel geweven is, wordt uit dit boek van Ds. Buskes wel treffend duidelijk. Misschien verzucht menig lezer: hoe is het mogelijk bij zóveel leermeesters in de leer te zijn geweest! Maar dat hij ons dit alles via dit boek heeft opgelegd, *daarin* onder meer steekt een element van waarde, óók voor de lezer die, dit boek gelezen hebbende, voortaan de scribent Ds. Buskes, en zijn ideeën die hij aanhangt en bestrijdt, duidelijker voor ogen heeft.

En daarmee is één der vereisten der geschiedschrijving in vervulling gegaan: het beter gaan zien van een aspect der werkelijkheid om ons heen!

(Slot volgt)

G. Puchinger.

Op reis in Sowjet-Rusland

(3)

IV. Het kerkelijk leven

Ons verblijf in de Sowjet-Unie was uiteraard te kort en te zakelijk, en bovendien te beperkt voor wat betreft het bezochte gebied (Moskou en directe omgeving), om van het godsdienstige en kerkelijke leven ook maar een enigszins volledig beeld te kunnen verkrijgen. We hebben wel ons best gedaan hieromtrent meer aan de weet te komen. Wat we hierover zullen vertellen is dat wat we hebben gezien en te horen gekregen van de mensen, die we daar ontmoetten.

Het communisme wordt aan de jeugd geleerd als een godsdienst. En omdat niemand twee heren kan dienen, kan een goed communist niet lid van een kerk zijn. Met deze zelfde bewoordingen zette ons een jonge communist het standpunt van de partij uiteen. Voor het bekleden van een belangrijke positie in het politieke en maatschappelijke leven is het noodzakelijk, dat men communistisch gezind is, voor de hogere politieke posities dient men lid van de partij te zijn. Iemand die dus lid van een kerk is, kan nooit een belangrijke functie gaan bekleden.

Voorzover wij hebben kunnen nagaan, laat men momenteel wel de kerken min of meer ongemoeid. In Moskou is het aantal kerken van acht honderd terug gelopen tot nog geen twee honderd. De mooiste der niet meer in gebruik zijnde kerken worden door de staat onderhouden en wij zagen dat verschillende van deze gebouwen een grondige restauratiebeurt kregen. Ze worden dan als kerkelijke musea voor het publiek opengesteld. Een groot aantal kerkgebouwen is in staat van verval, of wel ingericht als fabrieken en opslagplaatsen.

In Moskou bezochten wij onder meer een Rooms Katholieke kerk en een Joodse synagoge. In deze synagoge waren veel Joden vergaderd. In een zaaltje troffen we een groep grotendeels oude Joden aan. Een zeer oude Jood las voor uit de talmoeid. Het was een prachtige ervaring, deze patriarchale figuren daar rondom een lange tafel te zien zitten, en die krakende, soms bijna wegstervende stem met diepe eerbied uit het grote boek te horen voorlezen.

De Russische landskerk is de Russisch-orthodoxe kerk, eigenlijk één zuster-kerk der Grieks orthodoxe. De scheiding tussen deze kerken ontstond in 1448; Sinds 1589 is de patriarch van Moskou het hoofd der Russische kerk. Tot 1905 was de Russisch orthodoxe kerk de enige door de staat erkende kerk.

De kerkgebouwen vertonen een duidelijk Byzantijnse invloed. Het Rode Plein wordt geheel beheerst door de Wassili-kathedraal, nu een museum. Een zeer uitbundig bouwwerk, met kleurrijke torens van verschillende vorm en hoogte. Ook inwendig zijn de kerken rijk en overladen versierd. De plafonds zijn geheel met fresco's beschilderd. De wanden zijn bedekt met talloze heiligen-schilderijen, en in koperplaat afgedrukte Bijbelse tafelen. Verder ziet men veel beelden van heiligen. Het interieur mist de openheid en de ruimtelijke werking, die de Rooms Katho-

lieke kerken meestal hebben. Het geheel doet veel meer mystiek aan.

We bezochten enkele dezer kerken, die permanent open staan voor de gelovigen, en troffen er vrij veel bezoekers aan. Het merendeel daarvan bestond uit oude mensen. In de kerken zijn geen zitplaatsen. De bezoekers lopen rond door de kerkruimte, buigen en knielen voor de heiligenbeelden en kussen de grond terwijl ze gebeden prevelen en vele malen het kruisteken maken.

De liturgie doet verder sterk aan die der Rooms Katholieke kerk denken. Evenwel is de taal het Russisch en niet het Latijn.

De koorzangen zijn monotoner, doch zeer klankvol. Ze klonken prachtig door de onoverzichtelijke ruimten.

Eén der kerken van het klooster-complex te Zagorsk

We bezochten onder andere een groot klooster, buiten Moskou gelegen, in een klein mijnwerkersplaatsje, Zagorsk. In dit klooster leven een honderdtal monniken. In het complex is een seminarium ondergebracht, waar omstreeks drie honderd priesters in opleiding waren. In Rusland bevinden zich nog een drietal van deze seminaria. Eén der monniken, die ons rondleidde, vertelde, dat de kerken inderdaad geheel ongemoeid worden gelaten door de staat. Zij moeten zich uiteraard ook financieel geheel zelf bedruipen, doch het nodige geld komt ruimschoots binnen. Dit bleek ook wel uit de uitstekende staat van onderhoud en de rijke versiering der kerkgebouwen.

De oprichter van het klooster te Zagorsk, dat zo omstreeks 1300 was gesticht, predikte, dat het leven één constant gebed moest zijn. In navolging hiervan was er steeds in één der kerken van het klooster een eredienst gaande en klimt nu nog een voortdurend gebed op naar de hemel. De bezoekers liepen in en uit en het viel ons op, dat er in dit dorp meer jonge mensen in de kerk waren dan in Moskou. Vooral ten plattelande heerst nog een sterk godsdienstig besef onder de bevolking. Helaas is het goud van het Evangelie wel erg verduisterd door de deformatie

in deze Russisch-Orthodoxe kerk. Toch waren we er een beetje gelukkig mee, dat op 80 kilometer afstand van het centrum der Sowjet-Unie drie honderd jonge mensen in opleiding zijn, om het volk de troost van Gods Woord te verkondigen.

Zal de kracht van het waandenkbeeld van het communisme zo groot zijn, dat het kleine, flakkerende licht dat nog in de Russisch orthodoxe kerk aanwezig is, geheel zal worden gedooft? Of zal deze ideologie straks blijken de geesten toch niet gevangen te kunnen houden, en zal de leegheid en de onwerkelijkheid ervan een verzet wakker

roepen, dat de macht van deze afgoderij zal ondermijnen en tenslotte zal doen verdwijnen?

In ieder geval is er nog actief kerkelijk leven mogelijk, en worden ook contacten onderhouden met kerkelijke organisaties in het Westen. In Moskou zijn nog enkele kleinere andere kerkelijke groeperingen in georganiseerd verband aanwezig. Ondermeer een Baptisten gemeente. Een reformatorische kerk hebben we evenwel helaas niet kunnen ontdekken.

(Wordt vervolgd)

A. van der Ploeg.

Wijziging der loterijwet

Strengere verbodsbepalingen tegen prijsvragen

Op 20 nov. 1959 is door de Regering het sinds geruime tijd verwachte wetsontwerp tot herziening van de Loterijwet ingediend. Het wetsontwerp draagt de handtekening van de ministers van Justitie en van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

Als eerste motief voor het wetsontwerp wordt genoemd de noodzaak om strengere maatregelen te nemen ter beperking van prijsvragen in het algemeen.

De Mem. v. Toelichting wijst er op, en terecht, dat de bestaande wetgeving niet meer toereikend is.

Tal van vormen van loterijen en sportprijsvragen zijn ontstaan, die gezien moeten worden als ontduiking van de wet, terwijl de mogelijkheid tot bestraffing ontbreekt, daar de wet met deze vormen van loterij onvoldoende rekening heeft gehouden.

Men kan slechts betreuren, dat niet eerder een dergelijke wijziging werd voorgesteld. Immers al jarenlang bleek de loterijwet alles behalve waterdicht te zijn.

Het eenvoudigste zou geweest zijn om elke vorm van loterij en prijsvraag te verbieden. Daarvoor is men terugheschrokken, omdat dit zou betekenen een verbod van allerlei kleine, weinig belangrijke loterijtjes in besloten kring. Ja zelfs de grabbelton op een feestvergadering of bazar zou dan verboden zijn geweest.

Practisch zou een dergelijke bepaling ook niet worden nageleefd, daar ze in feite niet is af te dwingen.

Terecht heeft men daar m.i. ook van afgezien.

In beginsel worden nu alle prijsvragen, die tevens loterij zijn, verboden, terwijl daarnaast de mogelijkheid geopend wordt een vergunning voor een loterij te krijgen onder in de wet gestelde voorwaarden.

Dit vergunningstelsel bestond al in de oude loterijwet.

Helaas werd bij de vergunningen, die de gemeente moest verstrekken, nog al eens de hand gelicht met de voorwaarden, terwijl ook de vergunningen, die het Departement moest afgeven, niet steeds aan alle voorwaarden voldeden.

De gemeente kan nl. vergunning geven tot het houden van loterijen en prijsvragen, die alleen strekken voor een liefdadig doel of bevordering van wetenschap, kunst of een ander algemeen belang, mits de prijs niet groter is dan f 500,— en in grote gemeenten niet groter dan f 1000,—. Bij grotere prijzen is toestemming van de minister van Justitie nodig.

Deze regeling bestaat al, maar voorgesteld wordt nu dit ook uit te breiden tot de prijsvragen, die vroeger geheel vrij waren.

In zoverre bevat deze wijziging dus een verbetering.

Prijsvragen, die niet onder het begrip loterij vallen, zijn vrij, mits de prijs maar niet hoger is dan f 200,—.

Hierdoor worden de populaire kruiswoordpuzzels, schaakproblemen e.d. buiten de verbodsbepalingen gehouden.

Dit heeft ook wel zin. Niet alleen uit praktische overwegingen, maar ook omdat het goklement hier vaak niet overwegend is.

Tenslotte zijn nog vrijgesteld alle prijsvragen, die van de winnaar een wetenschappelijke of kunstzinnige prestatie eisen.

Hoewel de bedoeling van deze vrijstelling geëerbiedigd kan worden, is het wel de vraag, of hierdoor toch weer niet een lek kan ont-

staan om de bepalingen te ontduiken.

Deze wijzigingen betekenen ongetwijfeld een verbetering in vergelijking met de bestaande situatie.

Juist de zgn. prijsvragen, die in feite loterijen zijn en die een zeer grote vlucht genomen hebben, kunnen hiermede doeltreffend worden bestreden.

Indien de wetswijziging hiertoe beperkt was gebleven, een woord van lof voor de Regering, die waakt voor de geestelijke volksgezondheid, zou op haar plaats zijn geweest.

De sportprijsvraag

Helaas bleef het niet bij dit voorstel.

Het wetsontwerp heeft nl. een tweeledig doel.

Als tweede motief wordt genoemd de mogelijkheid te openen onder bepaalde voorwaarden „sportprijsvragen aan te leggen en te houden”.

Om een voetbalpool te organiseren, zou men dit populair kunnen weergeven.

Het moet gevreesd worden, dat dit tweede motief het doorslaggevende is geweest. Immers wat enerzijds verbeterd wordt, wordt anderzijds door dit wetsontwerp in grotere mate verslechterd.

In de Mem. v. Toelichting wordt opgemerkt, dat er aan de andere kant sportpools zijn, die door velen toelaatbaar worden geacht, maar door de wetgever niet worden geduld.

En daarmee heeft men tegelijk de grond voor deze wijziging. Daar staat niet te lezen, dat sportpools, zoals de voetbalpool, geoorloofd zijn.

De argumentatie is, dat velen sportpools wensen en dat bestrijding ervan moeilijk te controleren is en hierdoor gevaarlijker praktijken zouden kunnen ontstaan.

Toch heeft de Regering blijkbaar wel gevoeld, dat aan sportpools gevaren kleven.

De hoogte van de prijs is beperkt tot maximaal f 25.000,—. Daarmede ging de Regering verder dan de staatscomm. Wiarda, die een maximumprijs van f 50.000,— adviseerde.

Verder wordt de leeftijdsgrens van de deelnemers gesteld op 18 jaar, en de wekelijkse inleg op maximaal f 1,—.

Het zijn alle aanwijzingen, dat men toch niet geheel blind is voor de gevaren.

Toch moet er een sportpool komen.

Immers: vox populi, vox dei (de stem van het volk is de stem van God).

Aan één instelling zal vergunning worden verleend de sportprijsvragen te organiseren. De opbrengst ervan zal ten goede komen aan doeleinden van het algemeen belang, die de organiserende instelling zal beogen te dienen.

Dit betekent, dat de opbrengst besteed zal worden aan allerlei doeleinden, die met de sport verband houden.

In feite dus een voortzetting van de thans krachtens ministeriële vergunning bestaande toestand, waarbij de K.N.V.B. de voetbalpool organiseert.

De enige belangrijke afwijking is de hoogte van de prijs.

Daarvoor is de limiet van f 25.000,— gesteld.

Dat zal dan ook wel het grote strijdpunt worden bij de publieke behandeling.

Illustratief is dat verzet tegen de hoogte van de prijs wel. Men is niet tevreden voor de prijs ongelimiteerd is. Dit laat het gokkarakter van de sportpool wel duidelijk zien.

Het gaat er niet maar om een flinke prijs te winnen.

Neen het gaat om de grote droom-prijs van de toto.

Men wil dromen van de (theoretische) mogelijkheid een zo grote prijs te winnen, dat men voor zijn hele leven geborgen is.

Bijna had ik eraan toegevoegd: voor leven en sterven geborgen is. Dat gaat te ver, maar wel is het zo, dat men de mogelijkheid ziet wenken, dat men voortaan vrij van zorgen, aan alle kanten gedekt is.

Al blijft een voetbalpool met een prijs van f 25.000,— een verwerpelijk gokinstituut, toch is het niet waar, dat de hoogte van de prijs er niet toe doet.

Die droom immers van het geborgen zijn voor heel het leven, kan men bij kleinere prijzen niet dromen.

Overigens wordt het publiek hier natuurlijk op grove wijze misleid. Het wordt voorgespiegeld, dat men kans heeft een grote prijs te winnen.

Over de omvang van die kans wordt niet gesproken en daarover bezint men zich ook niet. Vandaag heeft hij geluk, waarom ik morgen niet?

Men realiseert zich niet, dat ook iemand, die zijn leven lang meedoet, vrijwel zeker is, dat hij de hoofdprijs niet zal winnen.

Volgens een berekening is de werkelijke waarde van een voetballoot van een kwartje dan ook niet hoger dan 8 centen.

Dat beseft men echter niet.

Het is wel zeker, dat de hoogte van de prijs een belangrijk facet zal zijn bij de behandeling. Reeds nu is een storm opgestoken tegen het voorgestelde bedrag.

De voorstanders zullen er alles op zetten deze limiet te doen verdwijnen.

En of de Regering stand zal houden?

Ik hoop het, maar wanneer men eenmaal heeft ingestemd met een prijs van f 25.000,— wordt het moeilijk een opdrijven van die prijs tegen te gaan.

De voorstanders zullen ongetwijfeld aanvoeren, dat zonder prijslimiet de opbrengst veel hoger zal zijn.

En het gaat toch om de belangen van de sport?

En het publiek wil het toch?

Moeilijk voor de Regering om dan stand te houden, wanneer men niet een principiële uitgangspunt gekozen heeft.

Een ander punt, dat wel discussie zal opleveren is de monopoliepositie van de K.N.V.B.

Daar is nl. nog een organisatie, de Caritaspool, die ook sportpools organiseert. Waarom deze te passeren?

En waarom zouden eigenlijk geen andere organisaties ook in aanmerking mogen komen?

Een derde discussiepunt wordt ongetwijfeld de besteding van de opbrengst.

De oorspronkelijke opzet is om de sport te helpen.

En de sport kan dat geld goed gebruiken.

Een hele meute van liefhebbers, georganiseerd in het Comité Sportprijsvragen, heeft zich al aangemeld om mee te delen in de opbrengst.

Ze gaven al een geschrift uit onder de titel „Om spel en knikkers”. Ze wensen ook wel wat van die knikkers mee te hebben.

Geld stinkt niet, dachten ze blijkbaar.

Allerlei achtbare organisaties nemen aan dat Comité deel, bv. de landelijke vereniging „Het Oranje-Groene Kruis”, het Nederlandse Roode Kruis, ja zelfs de Stichting Fonds voor Geestelijke Volksgezondheid.

Wanneer het niet zo treurig was, zou men er om kunnen lachen. Voor de bevordering der geestelijke volksgezondheid bedelt men om geld van een instituut, dat de geestelijke volksgezondheid ondermijnt.

Voorzover mij bekend hebben zich nog geen kerkgenootschappen aangemeld. Dat zou overigens niet zo vreemd geweest zijn gezien het feit, dat in het verleden wel kerken gebouwd zijn uit de opbrengst van loterijen.

Beoordeling van de sportpool

Daar ik voor enige tijd al uitvoerig schreef over de bezwaren tegen de voetbalpool, kan ik hier thans betrekkelijk kort over zijn.

Voor enkele facetten wil ik nog de speciale aandacht vragen, mede in verband ook met het rapport, dat namens de Herv. synode werd uitgebracht. Dit rapport gaat in op het voorstel van de staatscomm. Wiarda en wijst de voorgestelde sportpool vrij scherp af als schadelijk voor de geestelijke volksgezondheid, het sociale leven en de sport.

Terecht wordt gesteld, dat het bezwaar niet

gaat tegen het kansspel als zodanig. Het voorgestelde blijft echter niet binnen de grenzen van hetgeen men uit een oogpunt van zedelijke beoordeling kan beschouwen als ethisch indifferent spel.

Het hoofdbezwaar is, dunkt me, gelegen in het feit, dat deze regeling de zedelijke en geestelijke welstand van ons volk bedreigt.

Ook niet-christenen, zo merkt het rapport op, kwalificeren dit spel als een uiting van kinderachtige onrijpheid.

Het verzwakt dan ook het streven naar geestelijke volwassenheid en verantwoordelijkheid.

De drijvende kracht bij gokzucht is de hebzucht en wel speciaal de begeerte om snel en gemakkelijk rijk te worden.

Een massale daling van de belangstelling voor geestelijke goederen gepaard met een toenemend materialisme, is daarvan onherroepelijk het gevolg.

Hier worden verkeerde hartstochten opgewekt en wordt de belangstelling van de mens systematisch in verkeerde richting gebogen.

Ook uit sociaal oogpunt is deze regeling bedenkelijk.

De gedachte, dat de arbeid een opdracht, een roeping van God is, wordt erdoor verzwakt. De idee van de zinloosheid van de arbeid wordt ermee gesteund.

Dit betekent een ernstige ondermijning van de zin van de arbeid.

Tenslotte moet gewezen worden op de ondermijning van de positieve waarde van de sport.

De sport onttaardt hierbij immers tot object en instrument van de wedindustrie.

Al deze bezwaren krijgen nog een zwaarder accent door de grote frequentie. Hierdoor ontstaat een schadelijke gewoontevorming, waardoor geld en gokzucht regelmatig worden gevoed en aangekweekt.

In plaats van te kanaliseren, zal de voorgestelde regeling de gokzucht op bijzondere wijze prikkelen.

Het verzet tegen de limiet van f 25.000,— demonstreert al wat ons te wachten staat.

Ook het argument, dat sportpools moeten worden geduld, omdat anders een nog ernstiger situatie zou ontstaan, moet verworpen worden.

Het bewijs daarvan is niet geleverd. Over het algemeen heeft de Loterijwet tot nu toe wel geleid tot beperking van het gokken.

Het valt niet in te zien, waarom dit niet

t.a.v. sportpools zou zijn te verwezenlijken.

Indien direct krachtig was opgetreden en de wet gehandhaafd, zou bestrijding inderdaad gemakkelijker zijn geweest.

Effectieve bestrijding is ook nu nog wel mogelijk, evenals dat het geval is bij andere vormen van loterij.

De voorgestelde sportpool moet dan ook als een kwaad, als strijdig met de geestelijke volksgezondheid, worden verworpen.

Slotopmerkingen

Het valt helaas te verwachten, dat dit wetsontwerp wet zal worden. Ja, het valt te vrezen, dat de grenzen, die het ontwerp nog stelt ruimer zullen worden getrokken als gevolg van drang, die vanuit de volksvertegenwoordiging zal worden uitgeoefend.

Vooraf van de zijde der K.V.P. en V.V.D. is men geestdriftig voorstander van een onbeperkte sportpool.

De P.v.d.A. staat er wat genuanceerder tegenover, maar de felle voorstanders zullen de bezwaarde minderheid wel niet veel toegeven.

En hoe is de situatie bij de prot. chr. fracties?

Op grond van de afwijzende houding van de Geref. synode (syn.) en het sterk afwijzend rapport der Herv. synode, zou men daarvan toch goede verwachtingen mogen hebben.

Veel hervormden hebben echter al te kennen gegeven, dat ze hierin hun synode niet willen volgen, en dit rapport rustig naast zich neerleggen.

Van de C.H.fractie is dan ook geen unaniem verzet te verwachten. Blijven dan nog over de A.R.- en S.G.P.fractie van wie men mag verwachten, dat ze unaniem zullen tegenstemmen.

Het valt echter niet te ontkennen, dat ook bij gereformeerden het verzet niet zo eensgezind en beslist is, als men zou mogen verwachten.

Dat verzwakt ongetwijfeld ook de morele kracht van deze fracties.

De Regering verklaarde bij haar eerste optreden, dat, meer nog dan de materiële welvaart, voor geheel ons volk het geestelijke welzijn van betekenis is.

Een waar woord, waarnaar echter bij het wetsontwerp tot wijziging der loterijwet niet gehandeld is.

J. Meulink.

Jeugd en evangelie

Van de landelijke werkgemeenschap „Jeugd en Evangelie” ontvingen we een exemplaar van het gelijknamig maandblad.

Wij zouden kunnen volstaan met een aankondiging zonder meer, ware het niet dat wij reeds lang voornemens waren iets over Jeugd en Evangelie te schrijven.

Sinds wij ons mochten rekenen tot de jeugd is er zoveel veranderd, dat het onbegonnen werk mag heten, die veranderingen, al was het maar in ruwe trekken, te schetsen.

Meer nog dan de ouderen, is de jeugd kind van haar tijd.

Met al de grote voordelen, en al de gevaarlijke nadelen van dien.

In de bij het maandblad ingesloten circulaire lezen wij: „De grondslag van Jeugd en Evangelie werd gelegd in het oorlogsjaar 1944 toen ondergedoken Amsterdamse jongeren in hun gesprekken tot de overtuiging kwamen, dat zij op nieuwe wijze de andersdenkende jeugd met het Evangelie in aanraking moesten brengen.

Uit deze gedachtengang ontstond de landelijke werkgemeenschap Jeugd en Evangelie, die blijkens haar statuten zich ten doel stelt:

- Jegens de jeugd, die Jezus Christus niet kent, te getuigen van Zijn Woord en werk.
- De Jeugd der Kerk op te roepen tot het getuige zijn van Jezus Christus”.

De werkgemeenschap telt thans ruim 120 kringen met ruim 1200 Jeugd en Evangelieers. Ze houdt niet alleen kringavonden, maar organiseert in binnen- en buitenland zomerkampen. Verder tracht zij in weekendconferenties en openbare avonden de niet-kerkelijke jeugd met het Evangelie te confronteren.

Deze bijzonderheden zijn ruim voldoende om de landelijke gemeenschap J. & E. op

principiële manier te kraken.

De bijkomende bijzonderheid, n.l., dat J. & E., hoewel haar initiatiefnemers Gereformeed waren, op interkerkelijk standpunt staat, maakt haar voor onze critiek bijzonder kwetsbaar.

Maar als wij onze Gereformeerde jeugd willen wijzen op de grote en te weinig gewaardeerde zegen van onze oude J.V. en M.V., zullen zij heus niet luisteren als het prelude bestaat uit oordeelsaccorden tegen de afvallige J. & E.-jeugd.

Onze jeugd vraagt niet naar zware woorden, maar naar daden.

Onze vrijgemaakte jeugd kan b.v., wat de vrijgemaakte ouderen maar moeilijk kunnen, zonder zijn gedachten, opvattingen en principes te delen, in Ds. Buskes de bewogen christen zien.

Onze jeugd kan, wat de vrijgemaakte ouderen maar moeilijk kunnen, b.v. respect en bewondering hebben voor de vrijmoedigheid, waarop de J. & E. jongens en meisjes getuigen voor hun Heiland.

En als de gerechtigheid van de vrijgemaakten niet overvloediger is en wordt, dan die van Ds. Buskes en de J. & E. jeugd, raken wij onze jeugd aan die beiden en anderen kwijt.

Dat mogen wij ouderen wel bedenken.

Er zit wat goeds in het werk van J. & E. Er is zelfs veel goeds in.

Voor wij komen met onze bedenkingen willen wij eerst wijzen op dat goede. En dat goede bestaat hierin, dat deze jeugd er in de praktijk naar handelt, dat daden meer waard zijn dan woorden.

En ook dit behoort tot het goede, dat de jongelui van J. & E. een bij ons vrijwel vergeten aspect van het christen-zijn naar voren

brengen, n.l. de verantwoordelijkheid tegenover de andersdenkende en de niet-kerkelijke jeugd.

Wij geloven, dat de verantwoordelijkheid tegenover, en de solidariteit met de andersdenkenden en niet-kerkelijken één van de zwakke punten is in de Gereformeerde levenspraktijk.

Jezus was met ontferming bewogen over de schare van afgedwaalde schapen, die geen herder hadden. De profeten, aristocratisch of ruig, waren scherp in hun oordeel over de afvallige kerk en wereld, maar verloochenden nooit de solidariteit met die kerk en wereld.

Wij maakten onlangs dit mee. Tijdens een lange treinreis vroegen enkele jongelui aan de conducteur permissie muziek te maken. Toen hun dit werd toegestaan begonnen drie, modern, maar niet opzichtig geklede meisjes niet onverdienstelijk te zingen, waarbij ze werden begeleid door een jongeman met harmonika.

De melodieën waren vrijwel alle in Dixielandstijl, maar de woorden getuigden van de heerlijkheid van dienst en overgave aan Jezus.

Wij vinden de moderne muziek afschuwelijk, maar, waarin dat nu zit weten wij niet, ze spreekt de moderne jeugd aan. Het is niet de stijl voor de kerk en de predikant die kort geleden de jazzmuziek in de dienst introduceerde, beging een dwaasheid, door de jeugd ook wel als zodanig onderkend. Maar als de moderne niet-kerkelijke jeugd wordt benaderd in haar eigen stijl en met de taal van de Bijbel, zijn wij daar dankbaar voor.

Waar men een goed woord spreekt van onze Verlosser, spreekt ons hart mee, al zou misschien onze taal en onze stijl anders zijn.

Als wij tenminste voor de andersdenkende en de niet-kerkelijke nog een woord hebben en het ontbrekende woord ons niet beschaamd maakt en benauwt.

Wij zijn keurige kerkmensen, braaf en oppassend; wij gaan, ook bij heel mooi of heel slecht weer twee maal ter kerk. Wij ijveren voor datgene, dat we „zaken van het koninkrijk Gods” noemen, maar laten onze rechterbuurman sterven zonder ook maar één woord tot zijn behoud te zeggen. Onder de hand debatteren wij, onder het genot van een sigaartje over de al of niet wenselijkheid van evangelisatie en komen dan tot de slotsom en sluitrede, dat dit zaken van persoonlijke liefheerij zijn. Zo van: ieder christelijk diertje, z'n pleziertje.

Wij generen ons een beetje als wij een groepje Heilssoldaten horen zingen van: „Jezus neemt de zondaars aan, Roept dit troostwoord toe aan allen” en wij vinden het maar een rare vertoning als J. & E. jongeren in moderne trant zingen: Daar zijn geen grenzen aan Jezus macht.

Dat ligt ons Gereformeerden nu eenmaal niet, maar het kan geen kwaad als wij ons eens ernstig gaan afvragen of onze andere „ligging” wel zo Bijbels is als wij het ons voorstellen.

Is het niet zo, dat wij ons kerkelijke huis keurig onderhouden en gemeubileerd hebben en deswege geen plaats willen geven aan levenslustige, stoeiende kinderen?

Van de J. & E. jongeren kunnen wij nog wel wat leren. In de J. & E. jongeren kunnen wij veel waarderen en respecteren.

En toch... een voorbeeld ter navolging achten wij J. & E. niet.

Ook nu, ja, juist nu zijn onze gewone, ouderwetse J.V. en M.V., met hun studiedoel broodnodig.

Wij zeggen „ouderwets” maar bedoelen dat niet als tegenstelling met het nog jonge J. & E. Wie iets weet van de geschiedenis der Gereformeerde jeugdbeweging, weet ook, dat wat J. & E. nu wil en voorstaat bijna woordelijk gelijk is aan wat meer dan 'n halve eeuw terug het Ned. Jongelings Verbond wilde en voorstond.

En wat is de strijd tussen het N.J.V. en Vonkenbergs J.V. op G.G. niet fel geweest.

De loop der geschiedenis heeft Vonkenberg in het gelijk gesteld. Er is een tijd geweest, dat de Gereformeerde jeugd haar scholing zocht en kreeg op catechisatie, J.V. en M.V. In diezelfde tijd was er een grote Roomse jeugdbeweging en de socialistische Arbeiders Jeugd Centrale. Wat is er geworden van deze jeugdorganisaties? Die organisaties hebben niet gebracht wat van hen verwacht werd. De socialist Bednarik moet klagen, dat het socialisme haar greep op de arbeidersjeugd kwijt is. De roomse Staatssecretaris, Dr Veld-

kamp wijst op het ontstellende tekort aan principiële geschoolde krachten en dringt er bij de jeugd met grote klem op aan studieverenigingen te vormen, omdat — en hierin stemt hij volkomen overeen met Bednarik — alleen zo mannen uit het volk gekweekt kunnen worden, die straks leiding kunnen geven.

Wij zijn bang, dat werkgemeenschappen als J. & E. schadelijk zijn voor de J.V. en M.V. Bang, dat ze als „iets nieuws” komen in de plaats van J.V. en M.V. Dat is het grote gevaar van J. & E.

Bednarik en Dr. Veldkamp behoren niet tot de conservatieve elementen.

Beiden hebben een goed inzicht in de huidige situatie. Beiden hebben een goed inzicht in de moeilijkheden van, de mogelijkheden voor de moderne jeugd.

Wij kunnen onze J.V. en M.V. thans minder missen dan ooit.

Het feit, dat vrijgemaakte jeugd minder dan vroeger belangstelling heeft voor haar jeugdverenigingen moet ons met zorg vervullen.

De fouten van de moderne jeugd, ook van de moderne kerkjeugd, zijn de fouten van ons ouden.

Wij moeten eindelijk eens ophouden met het zorgvuldig opfokken van „beginselen”, die in de grond der zaak niet anders en niet meer zijn dan persoonlijke opvattingen, die sterke binding hebben met bepaalde bijzondere situaties.

Als die bijzondere situatie zich wijzigt, krijgt dat beginsel toch weer een ezelsbegravenis.

Wij ouden hebben dat al zo dikwijls meegemaakt, dat wij het niet eens meer erg vinden. Maar de moderne jeugd ziet kritisch, dus scherp.

Laten wij daar dankbaar voor zijn.

Liever dan zware oordeelwoorden te spreken over de jongeren van J. & E. willen wij ons afvragen: presenteert hier de jeugd, die geen woorden maar daden vraagt, ons niet een rekening, die door ons niet, of in ieder geval onvoldoende werd gehonoreerd?

De jongeren van J. & E. leven in een ander kerkelijk milieu dan onze jeugd.

Maar in de grond der zaak is het dezelfde jeugd.

Onze vrijgemaakte jeugd moet het ene - de studie - doen en het andere - het getuigen - niet nalaten.

Over dat getuigen hebben de ouden zich nooit bijzonder druk gemaakt. Dat was, volgens ons, goed voor heilssoldaten en de maranatha-groep van Johannes de Heer.

Wij hebben ons tot en met uitgesloofd om in ons kerkelijk huis de zaak piekfijn in orde te krijgen. Alles moest precies op z'n plaats staan en alles staat precies op z'n plaats, maar het aantal der kinderen die klagen, dat het in de nette woning kil en koud wordt, neemt toe.

Het gevaar, dat die kinderen de warmte buitenshuis gaan zoeken is niet denkbeeldig.

Wat zeggen wij van J. & E.? Dit: Wij leggen de ene hand op de mond, de andere hand steken wij in eigen boezem.

Jac. Wijnands.

PERSSCHOUW

„Oecumenische kerkdiensten”

Over de z.g. „oecumenische kerkdiensten” schreef de bekende Ds Hegger het volgende nodige en goede woord:

Twee vragen doen zich hierbij voor: is dit juist? en: is de wereld daarmee gebaat?

Het lijkt mij, dat dergelijke samenkomsten onmogelijk door ons, gereformeerden, kunnen worden goedgekeurd. En ik zou dat willen uitstreken tot elke vergadering van een officieel karakter. Zo heb ik het meegemaakt, dat men op een conferentie van gereformeerde predikanten en werkers in de evangelisatie twee priesters een lezing liet houden, waarna dan bespreking volgde. Ook dat lijkt mij geheel in strijd met onze gereformeerde bijbelse visie.

Heel anders is de kwestie van de gesprekscentra. Die dragen geen officieel karakter. Ze worden niet vanuit onze kerken georganiseerd. Ze worden gehouden in besloten kring. Daarvoor gelden niet de bezwaren, die ik nu wilde opnoemen.

Mede schuldig.

Mijn voornaamste bezwaar tegen dergelijke enigszins officiële samenkomsten is, dat wij op deze manier ons enigszins medeschuldig maken aan de verduistering van de eer van Christus, zoals die nog altijd plaats heeft in de katholieke kerk.

Hoe kunnen onze kerken officieel onze mensen uitnodigen naar de samenkomst, waarin iemand voorgaat die 's morgens nog de mis heeft opgedragen.

Weet u wat de mis betekent? Deze priester, die dan ook voor onze gereformeerde mensen gaat spreken, heeft die morgen weer de prententie gehad, dat op zijn woorden God een wonder deed. Hij heeft gedacht dat God hem blijvend de macht heeft gegeven om brood en wijn te veranderen in het lichaam en bloed des Heeren. Hij is na de consecratie voor dat brood en die wijn neergeknield en heeft deze materie voor het volk omhoog geheven, opdat ook het volk ervoor zou neerknielen en het zou aanbidden. Deze man heeft dus afgoderij gepleegd en heeft anderen daartoe aangezet. Natuurlijk nemen wij gaarne de goede trouw van die priester aan. Maar in zichzelf blijft het een afgoderij, en afgoderij is vervloekt, zegt onze catechismus terecht. Of durven wij, gereformeerden, het geen afgoderij meer te noemen als iemand voor een stukje brood en een beker wijn neerknielt en ze aanbidt? Waar blijven we dan nog?

Welnu, moogt u een afgodendienaar — hij weze nog zozeer te goeder trouw — de eer geven van een optreden in een vergadering, die officieel mede door onze kerken is georganiseerd?

Deze zelfde man heeft zich ook aangematigd een waarachtig offer te brengen. Terwijl de brief aan de Hebreëen zo duidelijk zegt, dat Christus zich eens en voor goed geofferd heeft, beweert hij dat Christus die morgen Zichzelf nog eens opnieuw geofferd heeft door zijn handen en zijn mond. Hij beweert, dat hij elk moment van de dag de macht heeft om dat offer te herhalen. Kunnen wij iemand, die zulke prententies voert — hij moge dan nog zo beminlijk zijn — in ons midden laten optreden?

Deze man doet zelf aan beeldenverering en roept ook de mensen daartoe op. De beeldenverering is toch een gruwel in de ogen des Heeren. Waarom anders die verschrikkelijke bedreiging in het gebod: „...tot in het derde en het vierde nageslacht van hen die mij haten”. De beeldenverering wordt in de bijbel dikwijls geestelijke hoerij, echtbreuk genoemd.

Welnu, als iemand in overspel leeft, dan zullen wij hem toch ook nooit uitnodigen om een lezing voor onze mensen te houden. Hij moge dan — indien dat mogelijk is — nog zozeer te goeder trouw zijn, iedereen begrijpt, dat dit niet kan.

Maar is geestelijk overspel niet veel erger? En hoe kunnen wij dan een priester voor ons laten optreden, die in geestelijk overspel leeft en anderen daartoe aanspoort?

Ik zou dit met vele andere voorbeelden kunnen verduidelijken. Ik wil echter nog even verwijzen naar zondag 11, vraag 30, van onze catechismus. Daar staat, dat zij die hun zaligheid en welvaart bij de heiligen, bij zichzelf, of ergens anders zoeken met de daad de enige Heiland Jezus verloochenen. Als dat waar is, laten we dan die onwaarheid bij de eerstvolgende synode schrappen. Als het wel waar is — en dat is ook mijn overtuiging — hoe kunnen we dan zulke verloochenaars van de enige Heiland, Jezus Christus, „ook al roemen ze met de mond in Hem” aan ons gereformeerde kerkvolk aanbevelen om er eens naar te gaan luisteren?

Geef de wereld het klare Woord.

De tweede vraag: Is de wereld ermee gebaat? Ik meen beslist van neen! De wereld heeft het klare Woord Gods nodig. Dat tweesnijdend zwaard, dat veroordeling en genade verkondigt. We bewijzen de zoekenden geen dienst met deze manifestatie, die in zich zelf iets onwaarachtigs heeft. De wereld heeft zulk een humanistisch-aandoende beleefdheid niet nodig. Het heldere, krachtige levende Woord Gods alleen kan de wereld redden en niet de manifestatie van onze „ruimheid van blik, onze gesprekken op hoog peil, onze beschaving”. Het grote gevaar is, dat het Woord Gods doodbloedt onder deze vriendelijkheid.

Denk u dat even concreet in. Daar staat op die avond een priester. En achter hem staat de leer: „Het hoogste gezag hier op aarde is de paus. Wie de bijbel leest, en vrijwillig zou gaan twifelen aan wat de paus heeft gedogmatiseerd, die gaat voor eeuwig verloren, als hij dat niet wil biechten”.

En daarna treedt de dominee op. En achter hem staat de leer: „Neen, mensen, dat is niet waar. Het hoogste gezag, waaraan ook de kerk ondergeschikt is, is het Woord Gods”.

Zegt u nu eens eerlijk: Is de wereld met zulk een verwarrend schouwspel gebaat? Op die avond zullen de priester en de dominee heel beleefd tegen elkaar zijn. Maar wordt hier de ernst van Gods Woord met zijn verschrikkelijke inhoud van eeuwige verwerping en zijn blijde boodschap van volkomen verlossing en eeuwig leven niet te grabbel gegooid aan een beleefdheidsspel?

En zijn onze jonge mensen daarmee gebaat? Ze moeten hun weg nog zoeken om via onze belijdenisschriften te komen tot de vaste grond-

slag van Gods Woord. Wat voor bezwaar kunnen we dan nog met klem aanvoeren tegen een gemengde verkering, als onze dominee aldus publiek verkeren met de priesters?

In „De Protestant”, het orgaan van de Evangelische Maatschappij, lees ik: „Zoals bekend zijn echter de laatste jaren op meer plaatsen gezamenlijke advents- en kerstvieringen gehouden, o.a. in Utrecht. En waarom ook niet? Waarin we kunnen saamgaan, daarin moeten we samen gaan” (21 november 1959, p. 300).

Ik kan alleen maar antwoorden: Ook deze oude burcht van reformatorisch besef, die vroeger helaas antipapistisch was, is blijkbaar door Rome veroverd. Op deze manier zal Protestants Nederland weldra stormrijp zijn voor het rooms-katholicisme. 't Kan verkeren.

Er is maar één wapen dat doeltreffend en heilzaam tegen het opdringend rooms-katholicisme kan en mag worden gehanteerd — en dat is de prediking van het volle Evangelie, gedragen door een leven in huisgezin, staat, maatschappij, wetenschap, school, dat door dit Evangelie wordt beheerst.

C. V.

KERKNIEUWS

Beroepbaar. Kand. A. N. Hendriks, die wegens voortzetting van zijn studie tot dusver geen beroep in overweging nemen kon, deelt mede, dat hij met ingang van heden gaarne een eventueel beroep zal overwegen. Adres: Berglustlaan 59, Rotterdam-N., tel. 181418.

Diaconale Conferentie. In Kampen zal D.V. op 16 maart a.s. een gewestelijke conferentie van diakenen worden gehouden. Het Agendum is als volgt:

1. Opening.
2. Notulen.
3. Verkiezing van 3 leden voor het Comité van voorbereiding der prov. Conferentie door diakenen uit de betrokken classes. Aftredend zijn: voor de classis Enschede: br. G. ter Horst. voor de classis Hardenberg: br. J. te Rietstap. voor de classis Arnhem: vacature.
4. Financiën.
5. Behandeling van ingekomen vragen en/of voorstellen.

PAUZE

met gezamenlijke koffietafel

6. Referaat door Prof. C. Veenhof, onderwerp: „De Diaconie in de nieuwe maatschappij”.
7. Bespreking referaat.
8. Rondvraag.
9. Slotwoord door de Weleerwaarde Heer Ds G. Visee.
10. Sluiting.

CHR. H.B.S. A en B - EMMELOORD

Gevraagd per 1 sept. 1960:

LERAAR GODSDIENSTONDERWIJS

voor 22 à 24 uur.

Dit aantal uren groeit uit tot een volledige betrekking
Woning beschikbaar.

Sollicitaties zo sp. mogelijk aan de directeur: J. van 't Hul, Korte Dreef 8.

ATTENTIE!!

Wij maken onze lezers erop attent, dat de brochure „Nog eens een Appèl” geheel uitverkocht is.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404-2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op giroreken. 233117 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Zeist, met vermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr. Studenten abonnement f 6.- per jaar. Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.